

Araştırma-İnceleme

PİR SULTAN ABDAL'IN BİR MECMUADA YER ALAN
ŞİİRLERİ I

Hasan KAYA¹
Necat ÇETİN²

Öz: Alevi-Bektaşî edebiyatının yedi büyük şairinden biri olan Pir Sultan Abdal, bunlar arasında bugüne değin hakkında en çok araştırma yapılan şairdir. Alevi-Bektaşî edebiyatının da en lirik şairidir. 16. yüzyıl başlarında Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Banaz köyünde doğan Pir Sultan Abdal'ın asıl adı Haydar'dır. Hayatı menkıbevi bir nitelik kazanmıştır. Özellikle Anadolu'da Pir Sultan Abdal geleneği oluşmuş ve sayıları 10'a yaklaşan şairin Pir Sultan mahlasını kullandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada bir mecmuada yer alan Pir Sultan Abdal şiirlerine yer verilmiştir. Rika ile yazılmış yazma hâlindeki bu mecmuada Şah Hatayî ve Kul Himmet'e ait pek çok şiir de yer almaktadır. Mecmuadaki Kul Himmet'e ait şiirler daha önce tarafımızdan yayımlanmıştır. Mecmuanın bazı sayfaları eksiktir. Mecmuada Pir Sultan Abdal'a ait toplam 69 şiir yer almaktadır. Makale boyutlarını oldukça aşacağı için bu çalışmada bunlardan ilk 23'üne yer verilmiştir. Tespit edilebildiği kadarıyla bu 23 şiirden 14 tanesi daha önceki çalışmalarda yayımlanmış, 9 tanesi ise bugüne değin yayımlanmamıştır. Yayımlanan şiirlerin bu çalışmaya alınmasında daha önce yayımlanan şiirlerle bu mecmuadaki şekilleri ve dörtlük sayıları arasında farklılıkların olması, farklı ifade ve söyleyiş özelliklerinin görülmesi ile karşılaştırmalı çalışmalara kaynak sağlanması etkili olmuştur. Bu bakımından 23 şiir de bu çalışmaya alınmıştır. Şiirlerin 22'si beş dörtlük, 1 tanesi ise 8 dörtlüktür. 23 şiirde de 11'li hece ölçüsünün kullanıldığı görülmektedir. Hece ölçüsündeki kimi aksaklıklar da metin tamir edilerek giderilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Halk şiiri, Alevi-Bektaşî edebiyatı, Mecmua, Pir Sultan Abdal.

PİR SULTAN ABDAL'S POEMS IN A JOURNAL I

Abstract: Pir Sultan Abdal is one of the seven greatest poets of Alevi-Bektashi literature; among these poets, he is the one about whom most

¹ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. hasankaya@nku.edu.tr

² Öğretmen, MEB. nctin1963@gmail.com

researches have been carried out. Pir Sultan Abdal is the most lyrical poet of Alevi-Bektashi literature. He was born at the beginning of the 16th century in Sivas city, Yıldızeli district, Banaz village; his real name was Haydar and his life has gained a legendary feature in time. Especially in Anatolia, there has been a Pir Sultan Abdal tradition and it is determined that more than 10 poets used Pir Sultan Abdal's pen name. In this study, Pir Sultan Abdal's poems in a specific journal had been analyzed. In this journal, written with rika in the shape of manuscript, there are many other poems belonging to Şah Hatayi and Kul Himmet. Poems by Kul Himmet in the journal were formerly published by us. Some of the pages in the journal are missing. There are 69 poems by Pir Sultan Abdal in the journal. As this number is too much for our article, the first 23 poems had been analyzed. According to our research, 14 of these poems were formerly published in previous studies. 9 of them haven't been published until today. Poems included in this study are chosen according to some criteria; they are different from the previously published ones in terms of shape and quadrant numbers and they have some different strain and phonetics aspects. These specifically chosen poems can be used as resources in comparative studies. There are five quadrants in 22 poems while there are eight quadrants in one poem. It is determined that eleven syllabic meters are used in all of the chosen poems. It is attempted to correct some of the defects in syllabic meters by restoring the texts.

Keywords: Folk Poetry, Alevi-Bektashi literature, Periodical (Journal), Pir Sultan Abdal.

Giriş

Kökeni Hoca Ahmet Yesevî'ye dayanan tasavvuf öğretisi, 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'da etkisini göstermeye başlamıştır. Anadolu'nun en karışık zamanlarında sevgi üzerine kurulan tasavvuf öğretisi hızlı bir şekilde yayılma imkânı bulmuştur. Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî gibi mutasavvıflar Anadolu Türkmenleri arasında tasavvufu yaymışlardır. Türkler arasında Aleviliğin yayılmasıyla bu itikadın şairleri Alevi-Bektaşî edebiyatı denilen bir edebiyatın teşekkülünde rol oynamışlardır. Nutuk, nefes, deme, deyiş gibi adlarla anılan şiirlerinde kendi itikatlarını ve dünya görüşlerini işlemişlerdir. Şiirleri ayin-i cemlerde okunmuş, halk arasında önemli bir makamda görülmüşlerdir. Yüzyıllar içinde pek çok Alevi-Bektaşî şairi yetişmiş, bunlardan bazılarının etkisi daha büyük olmuş ve bu şairler hem kendi dönemindeki hem de kendilerinden sonra gelen şairleri derinden etkilemişlerdir. İşte bunlardan biri kendi adına bir geleneği de oluşturan Pir Sultan Abdal'dır.

Pir Sultan Abdal; Kul Himmet, Hatayî, Yeminî, Viranî, Teslim Abdal ve Nesimî ile birlikte Alevi geleneğinde usta sayılan ve “Yedi Kutuplar”, “Yedi Ulu Ozan” adı verilen yedi büyük şairden biridir (Birdoğan, 2003, s. 420; Zaman, 2009, s. 359). Hayatı hakkında bilinenler azdır. Büyük bir kısmı şiirlerinden ve yaşadığı dönemin olaylarından hareketle kaynaklara geçmiştir.

16. yüzyıl başlarında Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Banaz köyünde doğduğu tahmin edilmektedir. Şiirlerinden adının Haydar olduğu anlaşılmaktadır.

Soyu Horasan'ın Hoy kasabasına dayanır. Ataları Horasan'dan Hoy'a, oradan da Sivas'a göç etmiştir (Gölpınarlı, 1969, s. 9; Albayrak, 2007, s. 277; Günay, 2008, s. 315).

Soyunun Yemen'den geldiği ve Hz. Ali'nin torunlarından İmam Zeynel Abidin'e bağlandığı da belirtilmiştir (Boratav ve Gölpınarlı, 1943, s. 27; Yağcı, 2011, s. 26). Yedi yaşına geldiğinde babasının koyunlarını otlatmaya başlar. Bir ağacın gölgesinde uyurken bir pir elinden dolu içer. Bu pirin Hacı Bektaş-ı Veli olduğunu anlar. Uyanınca eline saz verirler ve çalıp söylemeye başlar (Yağcı, 2011, s. 27).

15 yaşına geldiğinde Banaz'dan ayrılıp Elmalı ve Çorum'daki Bektaşî dergâhlarında eğitim görmüş, daha sonra sipahi olmuştur. Belgrat Seferi ve Budin Kalesinin fethine katılmıştır. Bu seferlerden sonra bir Sivas'a dönmüştür (Tekin, 2013, s. 10).

Osmanlı-Safevi ilişkilerinin seyri doğrultusunda Anadolu'daki birtakım ayaklanmalar sırasında Hızır Paşa tarafından uyarılan Pir Sultan Abdal, önce Toprakkale'de zindana atılmış, ardından astırılmıştır. Hem zindana atılışı hem de astırılışı ile ilgili menkıbevi söylenceler oluşmuştur (Avcı, 2004, s. 102-119; Avcı 2012, s. 202-212).

Onun asıldığı yerde hırkasının olduğu ve asıldıktan sonra dört yerde görülmesi bunlardandır (Bezirci, 2010, s. 51).

Pir Sultan'ın Seyyit Ali, Pir Mehmet ve Er Gaip adında üç oğlu; Sanem adında bir kızı olduğu kaynaklarda anılır (Öztelli, 2012, s. 48). Ancak bunlardan Pir Mehmet'in 18-19. yüzyıllarda yaşayan bir başka Pir Sultan'ın oğlu olduğu ifade edilmektedir (Tekin, 2013, s. 11).

Anadolu'da birden fazla Pir Sultan olduğu ve Pir Sultan mahlasını kullanmanın bir gelenek olduğu artık bilinmektedir (Aslanoğlu, 2000, s. 29).

1. Mecmuadaki Şiirler

Bu makalede, bir mecmuada tespit edilen Pir Sultan Abdal adına kayıtlı 23 şiirin metni daha önceki yayınlar dikkate alınarak sunulmuştur. Aslında mecmuada Pir Sultan'a ait toplam 69 şiir yer almakla birlikte makale sınırlarını oldukça aşacağı düşüncesiyle bu şiirler üç ayrı çalışmada verilecektir. Adı geçen mecmua, İzmir ili Bayındır ilçesi Yakapınar (eski adı: Uladı) köyünden bir dede ailesinden alınmış ve Necat Çetin tarafından dijital ortama aktarılmıştır. Yazma hâlindeki bu mecmua rika ile yazılmıştır. Bazı sayfaları eksiktir. 20x29 cm ebatlarındaki mecmuanın başında "*Hâzâ Kitâb-ı Mecmu'a*" yazılıdır. Mecmuada Pir Sultan Abdal dışında Şah Hatayî ve Kul Himmet'e ait şiirler de bulunmaktadır. Mecmuada yer alan Kul Himmet ve Kul Himmet Üstadım'a ait şiirler daha önce tarafımızdan yayımlanmıştır (Kaya ve Çetin, 2015; Kaya, 2015). Mecmua ile ilgili bilginin yer aldığı kayıta Kaygusuz Abdal'a ait şiirlerin de bulunduğu yazılı olmakla birlikte maalesef bu sayfalar eksiktir. Mecmua'nın 416-457. sayfaları arasında Pir Sultan Abdal'a ait gösterilen 69 şiir yer almaktadır. Pir Sultan Abdal'a ait bölümün ilk iki sayfası makalenin sonuna eklenmiştir.

Tespit edilebildiği kadarıyla bu şiirlerden bu makaleye alınan ilk 23 şiirin ise 14 tanesi yayımlanmış, 9 tanesi yayımlanmamıştır. Bunlardan 3 numaralı şiir hem Pir Sultan Abdal'a hem Şah Hatayî'ye ait yayımlanmış şiirler arasında yer almakta, 14 numaralı şiir ise Ali Haydar Avcı (2012)'nin çalışmasında Pir Sultan Abdal'a ait "Şüpheli Deyişler" bölümünde yer almaktadır. Yayımlanmış şiirlerin bu çalışmaya alınmasında yayımlanmış şiirlerle mecmuadaki şiirler arasında farklılıkların olması, farklı ifade ve söyleyiş ile bazen farklı dördlük sayılarının bulunması etkili olmuştur. Bu makalenin amacı bu şiirlerin Pir Sultan Abdal'a ait olduğu iddiası olmayıp Pir Sultan Abdal başlığıyla bir mecmuada kayıtlı olan bu şiirlerin metnini ortaya koymak, yayımlanmış olanlarla ilgili karşılaştırma imkânı sağlamak ve daha önce yayımlanmamış olanları bilim dünyasına tanıtmaktır. Yayımlanmamış şiirlerin bazılarının da başka şairlere ait olması ya da tespit edemediğimiz bir yayının içerisinde bulunması muhtemeldir.

Yukarıda sözü edilen yayımlanmış şiirlerin yayımlandıkları yerlerdeki dördlük sayıları ile mecmuadaki dördlük sayıları şu şekildedir:

Tablo 1: *Yayın Tablosu*

Şiirin bu çalışmadaki numarası	Yayımlandığı kaynaktaki kime ait gösterildiği	Mecmuadaki dördlük sayısı	Yayımlandığı yerlerdeki dördlük sayısı
1	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
3	Pir Sultan Abdal/Şah Hatayî	5 dördlük	5/6 dördlük
5	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
7	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
10	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	4/5/6 dördlük
11	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
14	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
15	Pir Sultan Abdal	8 dördlük	6 dördlük
16	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
17	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5/8 dördlük
19	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
20	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
21	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük
23	Pir Sultan Abdal	5 dördlük	5 dördlük

Tabloya göre bazı şiirlerin mecmuadaki dördlük sayıları ile yayımlanmış şekillerindeki dördlük sayılarının aynı olduğu (1, 5, 7, 11, 14, 16, 19, 20, 21, 23 numaralı şiirler), buna karşın bazı şiirlerde yayımlanmış şekillerinde dördlük sayısının fazla olduğu (3, 10, 17 numaralı şiirler), 15 numaralı şiirde olduğu gibi mecmuadaki şeklinin yayımlanmış şekline göre daha çok dördlük sayısına sahip olduğu görülmektedir.

Dörtlük sayısı bir gösterge olmakla birlikte esasında şiirler karşılaştırıldığında 21 numaralı şiirde olduğu gibi mecmuadaki şiirin yayımlanmış şekli ile çok benzerlikler taşıdığı, 23 numaralı şiir gibi bazı şiirlerde aynı konunun farklı şekillerde ifade edildiği, 16 numaralı şiirde olduğu gibi bazı şiirlerin yayımlanmış şekillerinden oldukça farklılık gösterdiği görülecektir.

Bu makalede metni hazırlanan 23 şiirden yirmi iki tanesinin dörtlük sayısı 5'tir. Bir şiir ise 8 dörtlükten meydana gelmektedir. Beş dörtlüklü şiirlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Yayımlanan şiirlerin toplam dörtlük sayısı ise 118'dir.

Mecmuada şiirlere başlıklar konduğu görülür. Birinci şiir dışındaki bütün şiirlerde "*Nutk-ı Pir Sultan* başlığı yer almaktadır. Birinci şiirin üstünde ise "*İşbu zîrdekiler Pir Sultan Abdal'ın nefes-i âlileridir*" başlığı yer almaktadır. Şiirlerin mecmuadaki başlıkları ve sayfa numaraları çalışmanın metin bölümünde dipnotla gösterilmiştir.

Bu makaledeki 23 şiirin tamamında 11'li hece ölçüsü; 21 tanesinde döner ayak (her dörtlükte değişen ayak), 2 tanesinde tek ayak (tekrar dizesiyle her dörtlüğün sonunda tekrarlanan ayak) kullanılmıştır. Şiirlerin numaralarına göre dörtlük sayısı, ölçü, ayak bilgileri, başlıkları ve mecmuadaki sayfa numaraları şu şekildedir:

Tablo 2: Şiir Tablosu

Şiirin Numarası	Dörtlük Sayısı	Ölçüsü	Ayak Türü	Başlığı	Sayfa Numarası
1	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	[<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>]	416
2	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	416-417
3	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	417
4	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	417-418
5	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	418-419
6	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	419
7	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	419-420
8	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	420
9	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	420-421
10	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	421
11	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	422
12	5 dörtlük	11'li	Tek ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	422-423
13	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	423
14	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	423-424
15	8 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	424-425
16	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	425
17	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	425-426
18	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	426

19	5 dörtlük	11'li	Tek ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	426-427
20	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	427-428
21	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	428
22	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	428-429
23	5 dörtlük	11'li	Döner ayak	<i>Nutk-ı Pir Sultan</i>	429

Şiirlerde hece ölüsünün aksadığı çok sayıda mısra vardır. Bunların bazılarında fazlalık bazılarında eksiklik görülür. Bazı mısralardaki aksaklıklar metin tamir edilerek giderilmiştir. Az sayıda mısrada ise tamire rağmen ölçü aksamaktadır. Yapılan tamirlerde mecmuada geçen Őekil için "M" kısaltması kullanılmıştır. Bazı Şiirlerin başka bir yerde kaydı olmadığı için karşılaştırma imkânı olmadığından metne mecmuada geçtiği gibi alınmıştır. Şiirlerde yapılan düzeltmeler dipnotla gösterilmiş, eklenen ifadeler köşeli parantezle belirtilmiştir. Şiirlere ve drtlklerine numara verilmiş, Şiirlerde kullanılan dipnot ve incelemede dörtlüklerin ilk mısraları "a", ikinci mısralar "b", üçüncü mısralar "c" ve dördüncü mısralar "d" harfi ile gösterilmiştir. Böylece mesela 12. Şiirin 3. drtlğnn 4. mısrası 12/3d Şeklinde yazılmıştır.

Şiirlerde kafiye ve redif konusunda halk Őiirinin pek çok örneğinde olduğu gibi esnek bir tutum olduğu görülür. Kulağa yakın gelen sesler de kafiyeli sayılmıştır. Kafiye Őeması döner ayaklı Şiirlerde "abab cccb dddb ..." veya "abcb dddb eeeb ..." Şeklinde, tek ayaklı Şiirlerde ise "aBaB cccB dddB ..." veya "aBcB dddB eeeB..." Şeklinde dir.

Makale sınırlarını aşacağı düşüncesiyle bu çalışmada Şiirlerin muhteva özellikleri üzerinde durulmamıştır.

Pir Sultan Abdal Őiirleriyle pek çok Őaire rnek olmuştur. 12 numaralı Şiirin özellikle ilk drtlğndeki benzerlikten hareketle Dervif Ali, 22 numaralı Şiire de Dervif Ahmet tarafından nazire yazıldığı anlaşılmaktadır.

Mecmuadaki Şiirleri metne aktarırken bazı kelimelerin imlalarında küçük değişiklikler yapılmıştır. Örneğin mecmuada "bağe" olan kelime metne "bahçe", "aħřam" kelimesi "akşam", "bınar" kelimesi "pınar" olarak alınmıştır. "Men" zamiri ile "yohsa" kelimesi ise metne mecmuadaki gibi alınmıştır.

Şiirlerde canlı bir dil ve ifade ile deyim zenginliği göze çarpar. *Kanda* (nerede), *şar* (şehir), *esri-* (sarhoş olmak), *yel-* (koşmak, acele ile yürümek, esmek), *dolun-* (dolunay durumuna gelmek), *sepil-* (serpilmek, saılmak), *ev-* (acele etmek), *alap* (Allah, Tanrı), *glk* (eşek, beygir gibi yük hayvanı), *ağı* (zehir), *yu-* (yıkamak), *uğrun* (gizli, gizlice), *kangı* (hangi), *syn-* (sönmek, parlaklığı gütmek) gibi bugün için arkaik sayılabilecek pek çok kelimeye yer verildiği de görülür.

Mecmuanın 416-429. sayfaları arasında yer alan Pir Sultan Abdal Şiirleri Őunlardır:

İşbu zrdekiler Pir Sultan Abdal'ın nefes-i fileridir

[İşte bu alttakiler -altta yer alan Şiirler- Pir Sultan Abdal'ın yüce nefesleridir]

1

1. Eliftir doksan bin kelamın başı
Var Hakk'a şükreyle bâyı n'eylersin
Vücutun şehrinin pâk etmeyince
Yüzün[ü] yumaya suyu n'eylersin
2. Vücutum şehrinin vermem araya
Gönül yıkıp göç eyleme saraya
Var bir amel kazan Hakk'a yaraya
Hakk'a yaramayan huyu n'eylersin
3. İblis benlik etti yolundan azdı
Âşık maşukunu aradı gezdi
Muhammed kırklarda bir engur ezdi
Sana farz olmadık payı n'eylersin
4. Dediler ki er yatağı kandadır
Dediler ki la'l ü gevher sendedir
Ayne'l-yakîn derler Hızır cemedir
Cemaat olmadık köyü n'eylersin
5. **Pir Sultan Abdal**'ım ben de gezerim
Türap oldum ayaklarda tozarım
Erden içtim esiridim gezerim
Erin sunmadığı meyi n'eylersin

2

1. Tuta tuta şu fenâyı n'eylersin
Âhirin figândır zâr Âdemoğlu
Bir gün halkı Hâlik'i terk edersin
Hesap sorgu sual var Âdemoğlu
2. Cehd et konağına konak düşürme
Nefsine uyup nizamın şaşırma
Hayrın bâtil edip şerik coşurma

1 [Nutk-ı Pir Sultan] [Mecmua, s. 416]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu, *Pir Sultan Abdallar*, Can Yayınları, İstanbul 2000, s. 145-146; Tuba Öztürk, *Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri*, Akvaryum Yayınevi, İstanbul 2007, s. 124; Öner Yağcı, *Pir Sultan Abdal Yaşamı ve Şiirleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2011, s. 207; Cahit Öztelli, *Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri*, Özgür Yayınları, İstanbul 2012, s. 299; Ali Haydar Avcı, *Osmanlı Gizli Tarihinde Pir Sultan Abdal ve Bütün Değişleri*, Barış Kitap Yayınları, İstanbul 2012, s. 610-611.

1/3d Sana: Kendine M.

1/4d köyü: şarı M.

1/5a "ben de" ifadesi "kul, köle" anlamına gelen "bende" şeklinde de düşünülmelidir; 5d Erin: Erinin M; meyi: payı M.

2 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 416-417].

2/2a et: eyle M; 2b nizamın: nizamını M.

Yağdırır başına kar Âdemoğlu

3. Sen pirinin eteğinden tutarsın
Lafım karşı gelir gâfil yatarsın
Cehd eder de Hak buyruğun tutarsın
Hak seni atar mı gör Âdemoğlu
4. Kadrince düşmüşsün elin alagör
Şerden dön [de] hayır işe yelegör
Orda bulamazsın burda bulagör
Hayır bu dünyada kâr Âdemoğlu
5. **Pir Sultan Abdal'**ım öleceksiniz
Ahrette sözüme geleceksiniz
Ali divanına duracaksınız
İnanmazsan var da gör Âdemoğlu

3

1. Hiç elime almaz oldum bu sazım
Yerden göğe direk oldu niyazım
Dört şey vardır ki bir âşıkta lazım
Biri ilm bir kelim bir nefes bir saz
2. Nazlı yârim çıksa çıksa salınsa
Bedir ayı gibi doğsa dolunsa
Üç şey vardır bir âşıkta bulunsa
Biri hayır bir ibadet bir niyaz
3. Câhil olan söyler sözünü bilmez
Meydana girince özünü bilmez
Üç şey vardır asla cenneti görmez
Biri münkir bir münafık bir gammaz
4. Yaz gelince çayır çimen üstüne
Armağan sunarlar dostlar dostuna
Üç şey vardır avın almış destine
Biri şahin biri doğan biri bâz

2/5c Ali: Muhammed Ali'nin M.

3 Nutk-ı Pir Sultan [Mecmuua, s. 417]. Hem Pir Sultan Abdal'a hem de Şah Hatayî'ye ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. Saadeddin Nüzhet Ergun, *Hatâyî Divanı Şah İsmail Safevî Edebî Hayatı ve Nefesleri*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1956, s. 85-86; İbrahim Aslanoğlu, *Şah İsmail Hatayî ve Anadolu Hatayîleri*, Der Yayınları, İstanbul 1992, s. 499-500; İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 416-417; Tuba Öztürk, *age.*, s. 83; Öner Yağcı, *age.*, s. 162-163; Cahit Öztelli, *age.*, s. 354-355; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 757-758.

3/1c ki bir: biri M; 1d bir: biri M.

3/2c Üç: Dört M; bir âşıkta: biri aşıkta M; 2d bir: biri şükür biri M.

3/3c Üç: Dört M; 3d bir: biri nekir biri M.

3/4b dostlar: dostu M; 4c Üç: Dört M.

5. **Pir Sultan Abdal'**ım gelenler gider
Gerçek âşık olan ikrarın güder
Üç şey vardır yıldan yıla devreder
Biri aydır biri kıştır biri yaz

4

1. Gel ey gam u derde derman olucu
Benim derdim dert üstünde kalmasın
Şimdiki sofular yüze gülücü
Sevdiğim gönlüne bir yer gelmesin
2. Yalancı dünyayı yârsız n'iderler
Doğru yolu koyup eğri giderler
Fakir isen sana divane derler
Gerek kim bildiğin âlem bilmesin
3. Üstümüze doğan bedir ay isen
Söyler[ler] soyunu asıl soy isen
Sana kâmil derler eger bay isen
İstersen zerrece aklın olmasın
4. Ben değilim bunu kitap söyleyen
İnip aşkın deryasını boylayan
Gıybet söyleyip gammazlık eyleyen
Şunlar oruç tutup namaz kılmasın
5. **Pir Sultan Abdal'**ım mala tapıldı
Dert kalmadı yüreğime sepildi
Ahrete bizimçin ik'ev yapıldı
Biri dolup birisi boş kalmasın

5

1. Gönül bu sevdadan olayım fâriğ
Abdal ol da gir meydana hû deyü
Desti bûs ederim fena dünyayı
Ortaya bir lokma gelir ye deyü
2. Ali halk olup anadan doğunca

3/5c Üç: Dört M; 5d aydır: aydır biri gündür M.

4 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 417-418].

4/1a derde: dertlere M; 1d gönlüne: gönlünüze M.

4/2b eğri: eğriye M.

4/5d birisi: biri M.

5 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, ss. 418-419]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 414-415; Tuba Öztürk, *age.*, s. 172; Cahit Öztelli, *age.*, s. 352-353; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 740-741.

5/2a Ali: Muhammed M; 2d verir: verirler M.

Yer[le] gök titredi Ali gelince
Bir kardaşın eksikliği ölünce
Anı verir bir üstada yu deyü

3. Leyla [ile] Mecnun geçmedi zârdan
Mansur Hak dedi de dönmedi dârdan
Yezidlere tutsak olduğu yerden
Çağırır İmam Hüseyin su deyü
4. Sığınalım yüzü nurlu Huda'ma
Çağırırım Hacı Bektaş dedeme
Anda haber sorarlarsa âdeme
İleri gel pirin kimdir [bu] deyü
5. Var gel indi özün maşrık kılğör
Gerçek eri menzilinde bulagör
Pir Sultan Abdal'ım insan olagör
Hayvan olan suvarırlar su deyü

6

1. Cennetten çıkardı sedef taşını
Tub'ağacında gördüm tavus kuşunu
Veysel çekdirdi ağzının dişini
Emirü'l-mü'mini sevdiği için
2. Tesbih okur tub'ağacının dalı
Dibinden kopar âb-ı kevser gülü
Arslan donuyla arşa çıktı Ali
Muhammed'i görmey'evdiği için
3. Yaz gününde bulanık akar cûy-âb
Yaş döker dost deyü hem döner dolap
İsmail'e koç gönderdi Hak Çalap
Başından belayı savdığı için
4. Kırkları sorarsan sır oldu sırdan
Aslını sorarsan gül oldu terden
Kanber'i severdi ol Şah-ı Merdan
Meydandan kaçanı kovduğu için
5. Âşık olmayan pervane dönemez
Gülistansız yerde bülbül dünemez

5/5d olan: olanı M.

6 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 419].

6/1a Cennetten: Cennetten kim M.

6/2b donuyla: donuna girdi M.

6/3a cûy-âb: cüllâb M.

6/5aÂşık: Gerçek âşık M.

Pir Sultan Abdal'ı kimse kınamaz
Muhammed Ali'yi sevdiği için

7

1. Sıdk ile Ali'yi severim derdi
İtikad[1] bilinmiyor n'eyleyim
Güzel şah yolunu değerim derdi
Bir ikrara bağlanmıyor n'eyleyim
2. Âr edip lokmayı yiyemiyorlar
Günahlı günahın diyemiyorlar
Yuyucular meyyit yuyamıyorlar
Söz çok amma söylenmiyor n'eyleyim
3. Şap ile şekeri seçemiyorlar
Hakk'uyup dünyadan geçemiyorlar
Günahın saklayıp açamıyorlar
Şimdi haber anlanmıyor n'eyleyim
4. Hakkınan tercüman lokma yenmiyor
Her günah sorulup derman olmuyor
Şimdi nefeslerin [yerin] almıyor
Söylesem de dinlenmiyor n'eyleyim
5. **Pir Sultan Abdal'**ım özün yoklamaz
Kulum der de yazısın[1] beklemez
Ben sofuyum der de nefes saklamaz
Şimdi nefes saklanmıyor n'eyleyim

8

1. Ilgıt ılgıt eser seher yelleri
Yazıcıya bildir hâlimiz bizim
Biz de seyreyledik yüce belleri
Gurbet ile düştü yolumuz bizim
2. Tutuşuban aşk oduna yanarım
Çark urdum cümle âlemi dönerim
Hak ihsan ederse var[ır] konarım
Daim dört budaktır dalımız bizim
3. İrmakta uğradım dolap zârına

7 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 419-420]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 292; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 569-570.

7/1c şah: şahın M.

7/4b derman: dâmân M.

8 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 420].

8/3c Ermişlerin: Ermişlerin erenlerin M; 3d var: vardır M.

Seyir ettim erenlerin varına
Ermişlerin evliyanın sırrına
Efendimize var belimiz bizim

4. Belî deyüp pirimizden tutmadık
Ümit vardır cehennemde yanmadık
Pınardan yüksekten gölden kanmadık
Süzülür ummandan dolumuz bizim
5. **Pir Sultan Abdal'**ım selamlar eder
Yolumuz doğruldu dergâha gider
Kötü Yezidiler bizi ta'n eder
Erişmez üstada elimiz bizim

9

1. Eğlen dedem eğlen bir sualım var
Sorduğum sualin vechinde ne var
Eğer muhanetsem sen gel hakkımdan
Hiç deme [kim] bunun suçunda ne var
2. Marifet gülüne kim oldu hayran
Sanırım dünyayı almıştır Merdan
Öküzden balıktan aşağı sudan
Deryadan aşağı ummanda ne var
3. Ummandan aşağı bir kadim yoldur
Muhammed Ali'ye bir gizli sırdır
Balığ[ın] karnında dört kutu vardır
Biri şurda dursun ucunda ne var
4. Marifetten doğan olamaz cansız
Gömlek giydirenler yakasız yensiz
Bir bezirgan gördüm gölüğü cansız
Yükletmiş yükünü göçünde ne var
5. **Pir Sultan Abdal'**ım üryan eylerim
Soyunur hırkamı biryan eylerim
Söyletmeyin beni peltek söylerim
Söyletmeden bilin kalbinde ne var

10

8/4b Ümit: Ümidimiz M.

8/5c Yezidiler: Yezidiler hemen M.

9 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmuu, s. 420-421].

9/2c sudan: deryadan M.

9/4b Gömlek: Bir gömlek M.

9/5c Söyletmeyin: Söyletmen M.

1. Kendin çok bilersen bilene danış
Danışan dağları aşar mı aşar
Danışmadan yola gitse bir kişi
Yanırlı yollarda şaşar mı şaşar
2. Altın [da] bir pula olur mu kâbil
Kâmil ile konuş olursun kâmil
Konuşma câhille olursun câhil
Kişi ayarından düşer mi düşer
3. Câhile ırak ol kâmile yakın
Mana al sözümden darılma sakın
Hasmın karıncaysa merdane bakın
[Ummadık] taş başa düşer mi düşer
4. Budur kâinatın [yekta] gevheri
Kalbi gevher olan olmaz serseri
Bir kişi içince âb-ı kevseri
İrfan meydanında coşar mı coşar
5. **Pir Sultan Abdal**'ım böyle mi olur
Her kişi ettiğin elbette bulur
Alıcı kuşların ömrü az olur
Akbaba zararsız yaşar mı yaşar

11

1. Senin ile hal evine varalım
Hal evinde hal olalım sevdiğim
Bağlanalım bir ikrarda duralım
Yaradan'a kul olalım sevdiğim
2. Kabe'yi görenler [bil] hacı olur
Kabe'ye ziyaret etsen nic'olur
Sevip sevip ayrılması güç olur
Maşşere [dek] bir olalım sevdiğim
3. Doyamadım şu dünyanın tadına
Kul olalım Muhammed'in adına

10 *Nutk-ı Pir Sultan* [*Mecmua*, s. 421]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 325; Tuba Öztürk, *age.*, s. 268; Öner Yağcı, *age.*, s. 339, 379; Cahit Öztelli, *age.*, s. 310; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 635.

10/3b Mana: Bir mana M.

10/5b ettiğin: ettiğini M.

11 *Nutk-ı Pir Sultan* [*Mecmua*, s. 422]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 561.

11/2d Maşşere: Maşşerde M.

11/3a Doyamadım: Tatmayalım M; tadına: tadını M; 3b adına: adını M; 3c oduna: odunu M.

Sefil Kerem gibi aşkın oduna
Yana yana kül olalım sevdiğim

4. Senin ile bir penâha çıkalım
Uğrun uğrun enginlere bakalım
Garip bülbül gibi kanat kakalım
İntizarım gül olalım sevdiğim
5. **Pir Sultan Abdal**'ım nedir çareler
Şu sinemde göz göz oldu yaralar
İkimizi bir kefene saralar
Bir kabir[d]e sır olalım sevdiğim

12

1. Evvel Allah dedim açtım gözümü
On ik'imam şah göründü gözüme
Gül yüzlü mahıma sürdüm yüzümü
On ik'imam şah göründü gözüme
2. Gazadan gelirken gaziler canlar
Devlet tacın giymiş başında parlar
Çekilsin sancaklar dikilsin tuğlar
On ik'imam şah göründü gözüme
3. Gaziler gelirken eli lengerli
Ardı terkeli[dir] önü Kanberli
Tahtadan saraylı müşk-i anberli
On ik'imam şah göründü gözüme
4. Yaylamız [da] vardır güzel konuşlu
Bağı bahçesi var türlü yemişli
Eğere binerler cevahir taşlı
On ik'imam şah göründü gözüme
5. **Pir Sultan Abdal** bismillah Allah'ı
Çıkarmam kalbimden hem [de] billahi
Açsam göz[ler]imi görsem dergâhı
On ik'imam şah göründü gözüme

13

11/4c kakalım: kalkalım M.

12 **Nutk-ı Pir Sultan** [*Mecmua*, ss. 422-423].

12/1c mahıma: mahım deyip M.

12/2b tacın: tacını M.

12/4c Eğere: Altın eğere M.

12/5a Abdal bismillah: Abdal'ım bismillahım M.

13 **Nutk-ı Pir Sultan** [*Mecmua*, s. 423].

1. Gecelerde uyku gelmez gözüme
Amanesin deli gönül amane
Kalbim şen değil[dir] gönlüm farıya
Bakmaz mısın sinemdeki dumana
2. Arayım dostumu nerde bulayım
Dost dedikçe çeşmim yaşın sileyim
Çekem deveni sarbanın olayım
Yüklet behrâneni gönder Yemen'e
3. Değme bir kuşa salmaz idi bâzın
Rum'un haracını değer bir gözün
Lâm elif kaşların (...) yüzün
Anca kâfir görse gelir imana
4. Ezelden bilirim küçüktür yaşın
Âşıka cevri etmiş karadır kaşın
Acem illerinin türlü kumaşın
Dellalın olsam Hindistan Yemen'e
5. **Pir Sultan Abdal**'ım gönlüm (...)
Kulunun kısmetin verir yevmiye
Engel taifesin koysan gemiye
Olsam reisin otursam dümene

14

1. Bizden selam eylen Necef Dedem'e
İzzetten türlü türlü derd'uğradım
Kendi evladını kendi budama
Divanda şöyle bir kurda uğradım
2. Yüzünde benler[i] darıdan küçük
Bizim[le] söyleşir var andan küçük
Peygamberden büyük Tanrı'dan küçük
Divanda şöyle bir merde uğradım
3. Altı nedir yedi nedir beş nedir
Sekiz nedir dokuz nedir üç nedir

13/1d sinemdeki: sinemdeki yanan M.

13/2b Dost: Her dost M; 2c Çekem: Çekeyim M; 2d "Behrâne" kelimesinin aslı "yıkık, harap ev" anlamına gelen "berhâne"dir.

13/3c (...): M.

13/4a yaşın: yaşım M; 4b etmiş: eylemiş M; 4d Hindistan: Hindistan'a M.

13/5a (...): M.

14 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 423-424]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 772-773.

Gökyüzünde uçup giden kuş nedir
Birden hâsıl oldum dörde uğradım

4. Şeriat var idi dünya yüzünde
Cebrail'de Peygamber'in özünde
Atası karnında oğlu yüzünde
Anların göçtüğü yurda uğradım
5. **Pir Sultan Abdal**'im okur yazarım
Arayuban arş yüzünde gezerim
Sermest olduğum[u] ben de sezerim
Hakk'ın divanında sırr[a] uğradım

15

1. Neler geldi neler geçti cihanda
Yıktın sarayımı han ettin felek
Gayrı kimselere bulmam bahane
Beni bu dertlere sen ittin felek
2. Yıkıldı siyecim bağım kalmadı
Gölgeli sahralı dağım kalmadı
Geçti hûblu[ca]ğım çağım kalmadı
Öğüttün ömrümü un ettin felek
3. Mansur gibi beni astılar dâra
Emanet etmişim Gani Settâr'a
Çok ağlattın güldürmedin bir kere
Didemin yaşımı kan ettin felek
4. Niçe çok ağladım niçe çok düştüm
Dostumun elinden ağılar içtim
Dağıttın derneğim peşime düştün
Düştün benim ile inada felek
5. Niçe çok ağladım niçe çok güldüm
Aradım kusuru men burda buldum
Kahpe felek yârim'elimden aldın
Ezel derdim birdi on ettin felek
6. Kemterim diye[yi]m bugün cûş günü
Kadir Mevla'm sen kaldır [bu] düşkünü
Yıktın viran ettin gönül köşkünü

15 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, ss. 424-425]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 522-523.

15/3d kan: sel M.

15/5b kusuru: kusurumu M; 5d Ezel: Ezeli M.

15/6c ettin: eyledin M; 6d taşım: taşımı M.

Hiçbir yerde taşım komadın felek

7. Hani benim Hakk'a sıdkı bütünüm
Arşa direk oldu çıkar tütünüm
Anam babam yoktur külli yetimim
Yaktın bu bağırimi hun ettin felek
8. Bakmaz mısın **Pir Sultan**'ım cûşuma
Can çekildi elim ermez işime
Yaz gününde kar yağdırdın başıma
Ellerin üstünü gün ettin felek

16

1. Gece düşüm[dedir] gündüz hayalim
Ah benim imanım İmam Hüseyin
On iki ayların her [bir] sabahım
Dilimin virdi[dir] İmam Hüseyin
2. Hatice Ana[dır] divanda bile
Ağlar gözünün yaşını [kim] sile
O yurdu Fatm'Ana saçımı bile
Mah yüzüne bakam İmam Hüseyin
3. Gene imamlara yardım gönderdi
Gökten melekleri yere indirdi
Münkirleri cehenneme doldurdu
Alınsın hayfların İmam Hüseyin
4. Şu nice âlem[ler] Şam'a derildi
Hak mizan terazi orda kuruldu
Dedem kanlı gömlekleri serildi
Açılınsın güllerin İmam Hüseyin
5. **Pir Sultan Abdal**'ım buldum yârimi
Men pirime kurban verdim serimi
Muaviye soyu Mülcem oğlunu
Sürün dergâhtan der İmam Hüseyin

15/7d Yaktın bu bağırimi hun: Aklımı başından al M.

15/8a Sultan'ım cûşuma: Sultan'ın cûşuna M; 8c Yaz gününde: Zemheri aylarında M.

16 Nutk-ı Pir Sultan [*Mecmuu*, s. 425]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 147; Tuba Öztürk, *age.*, s. 202; Öner Yağcı, *age.*, s. 274; Cahit Öztelli, *age.*, s. 124; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 617.

16/1b benim: benim dinim M.

16/3b melekleri: melâikeleri M; 3c Münkirleri: Şunda münkirleri M.

16/4b mizan: nizam M.

16/5a Abdal'ım: Abdal'ım hûb M; 5c soyu: soyu ile M.

17

1. Söyle derler [bana] gerçek erenler
Sarardı gül benzim soldu n'eyleyim
Ellerin çiçeği allı yeşilli
Benim çiçeklerim soldu n'eyleyim
2. Yeni haber geldi dostun ilinden
Gönül pervaz urdu uçtu gölünden
Korkum ayrılıkla ölüm elinden
İkisi başıma geldi n'eyleyim
3. Bozular mu Hakk'ın yazdığı yazı
Çekem alnımıza ne gelir sızı
Anadan ayrılmış bir körpe kuzu
Avazı bağrımı deldi n'eyleyim
4. Sevdiğim salınır gelir naz ilen
Kâr etti bağrıma kötü söz ilen
Ağlayı ağlayı ala göz ilen
Gözlerim kanla yaş doldu n'eyleyim
5. **Pir Sultan Abdal'**ım kırklar yediler
Bizi cemevinde ala kodular
Allah verdiği can'almaz dediler
Bana verdiğini aldı n'eyleyim

18

1. İndim çarşısına eyledim nazar
Çağrışır tellallar kurulmuş pazar
Yetmiş iki millet içinde gezer
Türlü türlü söyler dil'Edirne'nin
2. Ulu bezirgânlar işler yolundan
Kimse bilmez bu garibin hâlinden
Girsem bahçesine dersem gülünden
Bülbüle layıktır gül'Edirne'nin

17 *Nutk-ı Pir Sultan* [*Mecmua*, s. 425-426]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 292-293; Tuba Öztürk, *age.*, s. 48; Öner Yağcı, *age.*, s. 118; Cahit Öztelli, *age.*, s. 392; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 570-571.

17/1d çiçeklerim: çiçeğim M.

17/2c Korkum: Korkarım M.

17/3b Çekem: Çekelim M; 3c Anadan: Anasından M.

17/4b bağrıma: ciğerimi M.

17/5d Bana verdiğini aldı: Helalleşti koyup gider M.

18 *Nutk-ı Pir Sultan* [*Mecmua*, s. 426].

18/1c iki: iki buçuk M.

18/2d layıktır gül': layık gülü var M.

3. Uğrun geçtik Edirne'nin solundan
Alay urduk Kaz Dağı'nın ilinden
Edremit Gölü'nden Pelid Dağı'ndan
Üstüne uğradı yol'Edirne'nin
4. Hesapsız yayılır şunun koyunu
Ayırdı gazi askerinin payını
Kovup gelir Edirne'nin koyunu
Akar boz bulanık sel'Edirne'nin
5. **Pir Sultan Abdal'**ım gönlüm hemisi
Derya[lar]da oynar beylik gemisi
Altmış altı şerefeli camisi
Diyelim sahibi gel'Edirne'nin

19

1. Gel gönül sabr eyle katlan bu çevre
Elbet sen'ağlatan seni güldürür
Niçe canlar geldi geçti bu handan
Elbet sen'ağlatan seni güldürür
2. Uçtu göremedik murg-ı vefâyı
Biz de çeker olduk cevr ü cefayı
Salavat getir Muhammed Mustafa'yı
Elbet sen'ağlatan seni güldürür
3. Tuttuğun dâmânı tut da denegör
Evliyayı enbiyayı anagör
Mihrin kime ise kahrın anadır
Elbet sen'ağlatan seni güldürür
4. Gidip gurbet elde mesken bağlama
Ciğerimi aşk oduna dağlama
Men garip kaldım deyü sen ağlama
Elbet sen'ağlatan seni güldürür
5. **Pir Sultan Abdal'**ım sende bir hâl var
Sen seni tamı [ki] üstüne yol var
Var seni yaradan Huda'na yalvar

18/3d Üstüne uğradı yol': Yolumuz üstüne uğradı M.

18/4b Ayırdı gazi askerinin: Ayırdılar gazi askerinin M.

18/5c Altmış: Üç yüz altmış M.

19 Nutk-ı Pir Sultan [*Mecmua*, s. 426-427]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 351-352; Tuba Öztürk, *age.*, s. 169; Öner Yağcı, *age.*, s. 247; Cahit Öztelli, *age.*, s. 336; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 716.

19/3b enbiyayı: enbiyayı sen de M.

19/4c sen: sen de M.

Elbet sen'ağlatan seni güldürür

20

1. N'eyleyim nic'idem gönül elinden
Bulunmayan senin gibi yâr olsun
Sinem deldi ecel oku dilinden
Yârim yok ise [de] serim sağ olsun
2. Kadir Mevla'm üstümüzde var ise
Güzel itikad[ın] tut[up] durursa
Yârdan bize bir [tek] selam gelirse
Bizden yâre yüz bin selam var olsun
3. Kadir Mevla'm üstümüzde hazırır
Ağyarın kalbinde ikilik nedir
Dilerim Allah'tan bedduam budur
Geniş dünya [ol] başına dar olsun
4. Turnalar vaktinde söküdür sökün
Yârim yüreğimde dikendir diken
Helal eyle [bize] tuz etmek hakkın
[Haram] ye de gözlerine dur olsun
5. **PirSultan**'ım kovarlar [hep] kaçanı
İndirirler yüksek[ler]den uçanı
İkrar verip ikrarından geçeni
Sürün [bu] dergâhtan yüzü kar'olsun

21

1. Yalan dünya sana bel mi bağlayım
Hani evlat hani Resul nic'oldu
Anların tahtını devler götürdü
Tanrı'nın arslanı Ali nic'oldu
2. Halil'i saldılar bir uzak yola
Attılar Yusuf'u bir derin göle
Söyleyin Mansur'a çekilsin dâra
Sorun Nesimî'nin hâli nic'oldu

20 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, ss. 427-428]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. Öner Yağcı, *age.*, s. 381; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 621.

20/1a idem: idem deli M; 1b Bulunmayan: Bana bulunmayan M; 1c Sinem deldi ecel oku: Sinemden urdular ecel okunu M.

20/2b tut[up]: tut[up] karşımda M.

20/4a Turnalar: Turnam M; 4d gözlerine: gözüne dizine M.

20/5a Sultan'ım: Sultan Abdal'ım M.

21 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 428]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 726.

3. Eyyub'u kurtlar yedi de gülmedi
Dünya Sultan Süleyman'a kalmadı
Hızır âb-ı hayat içti ölmedi
Sorun bu dünyanın hâli nic'oldu
4. Yarın ulu divanımız kurulur
Suçlu olanların suçu sorulur
Hak mizan terazi anda kurulur
Sorun dört köşenin hâli nic'oldu
5. **Pir Sultan Abdal'**ım örtülemedim
Hakk'ın mizanında tartılamadım
Mürşid tuzağından kurtulamadım
Sorun imamların kanı nic'oldu

22

1. Evel Allah deyip kitap açınca
Elif ile gelen faldan korkarım
Ben de câhil idim kendimi bildim
Verdiğim ikrardan yoldan korkarım
2. Acep[tir] şunların bizde nesi var
Cennet haktır cehennemın sesi var
Hakk'ı batıl deyü söyler âsi var
Hakk'ın azıttığı kuldan korkarım
3. Hak Teâlâ gökten rahmet[ler] saçar
Yeryüzünde türlü çiçekler açar
Deryası bulanmış köpürüp coşar
Boz bulanık akan selden korkarım
4. Bizim iller yaylasına gidiyor
Kelp irakip ensemblemizden güdüyor
Şimdi eller bize bühtan ediyor
Müminden [değil] münkirden korkarım
5. **Pir Sultan Abdal** anladım düvazda
Kıramen kâtibin hayırım yaza
Yarın mahşer günü gel olur bize
Şerrim ağlar gelir andan korkarım

21/4a divanımız: divanlar M.

21/5b mizanında: nizamından M; 5c tuzağından: tuzağına düştüm M.

22 Nutk-ı Pir Sultan [Mecmua, s. 428-429].

22/1a deyip: deyip bir M.

22/3b türlü: türlü türlü M.

22/4d Müminden: Müminin M; 4d münkirden: münkirinden M.

22/5a Abdal: Abdal'ım M; 5d gelir: gelir deyü M.

23

1. Derdim çoktur kangı birin söyleyim
Gene tazelendi yürek yarası
Ben derdime kimden derman bulayım
Meğer dost elinden ola çaresi
2. Türlü donlar giymiş gülden naziktir
Cefa etme bülbül güle yazıktır
Çok cefalar çektim bağrım eziktir
Güle güle gel hey canlar pâresi
3. Didarınan muhabbete doyulmaz
Muhabbetten kaçan mümin sayılmaz
Yezid üfürmeyle çıra söyünmez
Tutuşunca muhabbetin çırası
4. Benim alçak boylu servi çınarım
Pervan'olup aşk oduna yanarım
Kiblem sensin yönüm sana dönerim
Mihrabımdır kaşlarının arası
5. **Pir Sultan Abdal** yüksekten uçarsın
Selamsız sabahsız nere geçersin
Muhabbeti koyup niçin kaçarsın
Böyle midir ilinizin töresi

Sonuç

Alevi-Bektaşî edebiyatının yedi büyük şairinden biri olan ve 16. yüzyılda yaşadığı bilinen Pir Sultan Abdal'ın hayatı, sanatı ve şiirleri üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında son dönemde Pir Sultan Abdal'ın bütün şiirlerini kuşatıcı çalışmalara da rastlanmaktadır. Pek çok halk şairinin şiirleri gün yüzüne çıkmamış bir cönkte, bir mecmuada yer alabilmektedir. Bu makalede de bir mecmuada yer alan Pir Sultan Abdal'a ait 23 şiire yer verilmiştir. Mecmuaya kaydedilen Pir Sultan Abdal şiirlerinin herhangi bir kritere göre kaydedilmediği, mecmua sahibinin şiir zevkine göre mecmuaya alındığı görülmektedir. Bunlardan 14 tanesinin bugüne kadar yapılan çalışmalarda yayımlandığı, 9 tanesinin henüz yayımlanmadığı görülmüştür. Yayımlanan şiirler ile mecmuadaki şiirler arasında dördümlük sayısı da dâhil, ifade ve söyleyiş bakımından ciddi farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden

23 *Nutk-ı Pir Sultan* [Mecmua, s. 429]. Pir Sultan Abdal'a ait yayımlanmış şiirler arasında yer almaktadır. bk. İbrahim Aslanoğlu (2000), *age.*, s. 113; Tuba Öztürk, *age.*, s. 105; Öner Yağcı, *age.*, s. 191; Cahit Öztelli, *age.*, s. 218-219; Ali Haydar Avcı, *age.*, s. 515-516.

23/1c kimden derman: derman kimden M; 1d dost elinden ola: dosttan ola derdimin M.

23/3c çıra: çıramız M.

23/4a Benim: Bire benim M.

23/5a Abdal: Abdal'ım M; 5d Böyle: Meğer böyle M.

mecmuadaki bu 23 şiir makaleye alınmış; böylece Pir Sultan Abdal'ın şiirleri ile ilgili daha kapsamlı çalışmalara karşılaştırma yapmak üzere imkân sağlanmıştır. Bu ve benzer metinlerin ortaya konması şiirlerin çeşitlemelerini tespit etmek bakımından da önemlidir. 23 şiirin tamamında 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır. Bazı mısralarda hece ölçüsünün aksadığı görülür. Dörtlük sayıları 5 ile 8 arasında değişen şiirlerde 5 dörtlükten oluşan şiirlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Şiirlerin 21 tanesinde döner ayak, 2 tanesinde tek ayak kullanılmıştır. Alevi-Bektaşî itikadına uygun pek çok konunun işlendiği şiirlerde sade bir dil ve zengin bir deyim kullanımı görülürken yer yer bugün için arkaik sayılabilecek kelimeler ile bazı kelimelerin halk arasında kullanılan şekillerine yer verildiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, N. (2007). Pîr Sultan Abdal. *DİA*, (XXXIV, 277-278). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Aslanoğlu, İ. (1992). *Şah İsmail Hatayî ve Anadolu Hatayîleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- (2000). *Pir Sultan Abdallar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Avcı, A. H. (2004). *Bize de Banaz'da Pir Sultan Derler*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- (2012). *Osmanlı Gizli Tarihinde Pir Sultan Abdal ve Bütün Değişleri*. İstanbul: Barış Kitap Yayınları.
- Bezirci, A. (2010). *Pir Sultan Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Etkisi, Sözlük, Kaynakça ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Birdoğan, N. (2003). *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Boratav, P. N. ve Gölpınarlı, A. (1943). *Pir Sultan Abdal*. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.
- Ergun, S. N. (1956). *Hatâyî Divanı Şah İsmail Safevî Edebî Hayatı ve Nefesleri*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi.
- Gölpınarlı, A. (1969). *Pir Sultan Abdal Hayatı, Sanatı, Eserleri*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Günay, U. (2008). Pir Sultan Abdal Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 305-328.
- Kaya, H. (2015). Kul Himmet Üstadım'ın Bir Mecmua ve İki Cönkte Yer Alan 7 Şiiri. *JASSS The Journal of Academic Social Science Studies*, 37, 173-184.
- Kaya, H. ve Çetin, N. (2015). Kul Himmet'in Bir Mecmuada Yer Alan 50 Şiiri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (37), 181-204.
- Öztelli, C. (2012). *Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Öztürk, T. (2007). *Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri*. İstanbul: Akvaryum Yayınevi.

Tekin, N. (2013). *İnanç ve İsyân Ozanı Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Paraf Yayınları.

Yağcı, Ö. (2011). *Pir Sultan Abdal Yaşamı ve Őirleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Zaman, S. (2009). *Yedi Ulu Ozan*. İstanbul: Can Yayınları.

Ekler (Mecmuanın 416 ve 417. sayfaları)

